

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА

УДК 82(477)''19''

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2023.3.1>

М. В. МАМИЧ

*доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри прикладної лінгвістики,
Національний університет «Одеська юридична академія», м. Одеса, Україна
Електронна пошта: miroslavamiros@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-2868-3953>*

А. А. КІСЕЛЬОВА

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної лінгвістики,
Національний університет «Одеська юридична академія», м. Одеса, Україна
Електронна пошта: aakiselyova@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-0292-6723>*

ПРОБЛЕМА КУЛЬТУРО- І МОВОЦЕНТРИЗМУ В ОБРАЗНІЙ СИСТЕМІ ПОВІСТІ Є. КОНОНЕНКО «РОСІЙСЬКИЙ СЮЖЕТ»

У статті запропоновано аналіз образної системи повісті Євгенії Кононенко «Російський сюжет» в аспектах культуро- та мовоцентризму. Звернуто увагу на актуальність проблематики твору, що спричинена інтенсивністю трансформацій Українського суспільства; змінами в постколоніальній індивідуальній мовній і культурній свідомості кожного українця. Зроблено акцент на тому, що сучасний літературний образ є важливим джерелом пізнання людини, її соціальної культури як середовища буття. Творчість письменниці привертає увагу читачів і літературних критиків у контексті вивчення художніх образів героїв сучасного українського соціуму. В аналізованому творі створення таких образів ґрунтується на мотивах культуро- і мовоцентризму.

Дослідження зазначених проблем проведено з урахуванням особливостей взаємин між поколіннями в межах однієї великої родини, що зазнала численних трансформацій як на особистому, індивідуальному рівні, так і на рівні комунікативному, на рівні змін у національно-культурній свідомості. Зауважено на актуалізації в тексті повісті власних назв як маркерів створення образів представників української та інших європейських, а також англо-американської культур. Йдеться про власні імена персонажів, прецедентні імена та назви знакових художніх творів, які відіграють важливу ідентифікаційну функцію. Крім того, відзначено роль промовистих власних імен персонажів для створення їхніх образів.

Окрему увагу приділено аналізу побутових і професійних мовних практик (українсько-, російсько-, франко-, німецько-, англійсько-), характерних для соціального буття кожного із персонажів як представників того чи іншого покоління українців.

Ключові слова: культуроцентризм, мовоцентризм, образна система, постколоніальне буття, мовний образ, національно-культурна ідентичність, повість, Є. Кононенко.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасний художній текст є важливим джерелом пізнання людини, соціальної культури як середовища буття. Одним із авторів, що привертає увагу літературознавців у контексті вивчення художніх образів сучасного українського соціуму, є Євгенія Кононенко. Як зауважила Л. Волощук, «творчий доробок Євгенії Кононенко заслуговує на увагу, адже еволюція письменниці є від-

дзеркаленням життя української інтелігенції 90-х років, західної культури, погляду звичайної пересічної людини та долі сучасної української жінки. Творчість Кононенко є цікавою ще й тому, що в ній об'єдналися поліфонічні, часом не сумісні літературні перспективи, різні типи художнього мислення, які призвели до модифікаційних змін» [Волощук].

За нашими спостереженнями, «феміністичний шлейф», пов'язаний з модною, сучасною проблематикою письменницької творчості,

обмежує рамки вивчення доробку Євгенії Кононенко. Адже маємо враховувати ширший контекст тих змін, які відбуваються з Людиною пострадянського періоду. Зокрема проводилося дослідження з акцентом на проблемах творчої особистості в тоталітарному суспільстві на матеріалі твору «Останнє бажання» [Мартич]. Утім, напрям осмислення людського буття в суспільстві, що переживає колосальні соціальні, політичні, психологічні, мовно-культурні трансформації, ще тривалий час будуть актуальними. Тому особливу увагу в зазначеному контексті привертає твір «Російський сюжет» (2010 р. видання), який досі не був в активній літературознавчій рецепції (відома публікація Л. М. Ромас присвячена лише одній із субпроблем твору – «чи треба вивчати російську літературу в школах України» [Ромас : 71]).

Проблематика ж зазначеного роману значно ширша. Він продовжує проблему утискання творчої особистості в тоталітарному світі, проблему збереження національно-культурної (і мовної зокрема) ідентичності, проблему переформування мовно-культурної свідомості сучасного інтелігента, який має пробудитися сам, пройти сходинками самовдосконалення і скидання «колоніальності» й активізувати «животвірні» сили в тих, хто створює коло міжнаціонального, не обмеженого державними кордонами особистого і професійно орієнтованого спілкування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проза Євгенії Кононенко давно в колі уваги як соціально-культурний, індивідуально-авторський феномен. Серед проблемних питань, яким приділяють увагу дослідники її творчості, аспекти фемінізму в українській літературі в зіставленні з реалізаціями у світовій літературі (В. Габор [Габор], Л. Андрієвська [Андрієвська], Н. Зборовська [Зборовська], Л. Волощук [Волощук], В. Христо [Христо] та ін.), бачення художнього простору (М. Крупка [Крупка]), урбанізм у сучасній літературі (О. Соловей [Соловей], Д. Стус [Стус], О. Ульяненко [Ульяненко]), жанрове різноманіття творчості письменниці (І. В. Назаренко та О. С. Запорожець [Назаренко, Запорожець], Г. Авксентьева [Авксентьева] та ін.), формування культурної сві-

домості людини в постколоніальній системі, пробудження національних ініціатив в індивідуумі (Л. М. Ромас [Ромас]). Зокрема остання з дослідників констатує, що в романі «Російський сюжет» «висвітлено низку актуальних для сучасного українського суспільства проблем, пов'язаних із якістю освіти [...]. Зафіксовано, що в романі порушено проблеми взаємин між людьми, між батьками та дітьми, проблеми вимушеної еміграції, розпаду сімей, зростання дітей без батьківської опіки, проблему віддалення людини від радянських цінностей в часи виходу України з Радянського Союзу, проблему згубного впливу економічного краху 1990-х років на наукову кар'єру тощо» [Ромас : 71]. Утім, на тлі глобальних питань соціально-культурного простору життя і розвитку, трансформації людини в тих чи інших обставинах буття ще мало опрацьовано напрями осмислення того, як вдається письменниці актуалізувати проблеми культуро- і мовоцентризму, що оприявнюються у створенні образу людини, яка проходить шлях пошуку себе, означення осередків свого соціального «я», де воно відчуватиме гармонію і матиме простір самореалізації, саморозвитку.

Мета статті – визначити за текстом роману Є. Кононенко «Російський сюжет» ідентифікатори мотивів національно-культурної, мовної ідентичності людини в українському постколоніальному суспільстві, гармонізації індивідуальної та суспільної свідомості творчої особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Часопростір, що розгортається в романі Є. Кононенко «Російський сюжет», охоплює період від 90-х років ХХ ст. і до початку ХХІ ст. Утім, за ознаками національно-культурної та мовної свідомості простежуємо взаємодію кількох поколінь: батьків (професор Небувайко та його дружина; батьки Євгена, зокрема мама – вчителька російської літератури, які живуть на Пушкінській у Києві; брат матері – військовик у відставці; сільські жінки, серед яких одна – вчителька російської та зарубіжної літератури), що народилися, сформувалися і пройшли період професійного зростання в радянські часи; дітей (Євген Самарський, Лада, Дуня; Ольга і Тетяна), які у свідомому віці пережили національно-культурні, соціально-психологічні транс-

формації постколоніального періоду в Україні та за її межами; онуків (хлопчик Мирослав), які опинилися на перехресті культур, звичаїв, традицій і призвичаюються до реалій життя, виявляючи необхідну гнучкість, адаптивність. У творі зіштовхнуте старе (російсько-радянське), відживаюче, і нове (українсько-європейсько-світове); чуже і своє.

Це роман не лише про проблеми взаєморозуміння поколінь, але й про зіткнення кількох культур. Що визначає *культуроцентризм* твору і відповідні ідентифікації персонажів?

У системі образів російсько-радянського минулого – власні імена персонажів. Промовисте прізвище одного з батьків пари, яка народжує дитину нового часу, – професора-історика *Небувайка*. Якщо дід «канув у Лету», то його онук, *Мирослав*, здобув таке ім'я, яке «не русифікується», бо «жоден герой російської класичної літератури, яку Дуня знає в усій її безмежній повноті, не має цього імені» [Кононенко : 10]. У результаті: «Дуню дивує те, що дзвінке ім'я хлопця, яке так добре звучить будь-якою мовою, чомусь не русифікується. Жоден герой російської класичної літератури, яку Дуня знає в усій її безмежній повноті, не має цього імені. Самого Мирослава це не турбує. На Росію він у своїх життєвих планах не ставить. [...] А французький Мі-о-слав, та й американський Майрос, звучать прикольнo. Він вдячний своєму дідові, небіжчику Василеві Тарасовичу, професорові Небувайку, який дав йому таке славне лунке ім'я» [Кононенко : 10]. І сам хлопчик згодом заявляє мачусі Дуні: « – Краще називай мене Травень, – сказав хлопець мачусі, коли та скоротила Майрос до Май, і Дуня знову не второпала, в чому полягає міжмовна гра слів. Хоча й знала напам'ять п'єсу Гоголя «Ревізор»» [Кононенко : 16]. Отже, нащадок – дитина нового часу, часу глобалізму, він цілком усвідомлює своє українське єство, свою неповторність, самодостатність у звичному для нього, а не для батьків, світі. Невипадково авторка твору зауважує: «Підліток на ймення Мирослав був сполучною ланкою цього товариства» [Кононенко : 7]. Натомість його кровна мама здобуває літературне ім'я Лада Небувайко – Жіоно, її ж перейменовує Дуня на «Клаву»... Так і стала Лада втіленням жінки «з ностальгійною посмішкою»... За ким, за чим ця нос-

тальгія?... Вона не ідентифікує себе з жодним національно-культурним простором конкретно і однозначно: не повністю відірвалася від українського, не цілковито пристала до європейського... Не змогла народити і дитину в новому шлюбі. Висновок: така життєва позиція, така ослаблена ідентичність приречена.

Промовистими є й імена інших головних і другорядних персонажів: *Євген* (алюзія з «Євгеном Онегіним», адже мама – вчителька російської літератури), *Ольга* і *Тетяна* (ті самі причини: мама дівчат – вчителька російської мови та літератури в сільській школі), *Дуня Гурман* (мачуха, професор-русист), *Неоніла Микитівна Бовдур* (типовий український радянський педагог), *Анжела Валеріївна* (вчителька англійської в Іривській школі), *Дмитро Удальчук* (письменник із України, що живе в Америці). З цими образними засобами пов'язані так звані межові асоціації: зовнішні форми імен, здебільшого, нагадують про радянсько-російські часи, у які сформувалася національно-культурна ідентичність їхніх предків; внутрішня ж форма деяких із них, насамперед Євгена, згодом Тетяни, перебуває в динаміці, адже персонажі, що відірвалися від колоніального минулого, йдуть за тими змінами, яких від них вимагав час і суспільно-політичні, національно-культурні трансформації Українського соціуму.

У творі ще є ряд таких образних засобів, як власні назви (географічні назви, власні імена персонажів, прецедентні імена персонажів інших художніх творів, назви знакових художніх творів), які відіграють важливу функцію ідентифікації культур: а) української (*Україна; Київ, Іривка, Кобівка; Дніпро; Львівська площа; пісня «Червона калина», Нечуй-Левицький «Кайдашева сім'я» та Микола Джеря; Іван Франко «Борислав сміється»*); б) європейських: французької (*Франція; Тьєрі*), німецької (*Ніцше*); в) американської, англійської (*Америка; Гарвард, Принстон, Санта-Марія; Селінджер; «Санта-Барбара»; Бекон*); г) російської (*Росія, Москва, Петербург; Ф. Достоевський та його Катерина Іванівна і Мармеладов із «Злочин і кара», а також «Ідіот»; Пушкін «Євгеній Онегін»; Тургенєв; О. Гончаров «Обрив», Марина Цвєтаєва, Анна Кареніна, поміщик Троцький, Ларіна, Онегін*). Ці назви живуть у свідомості персонажів, одні іронізують, апелюючи до них,

інші підносять як знаки культури, з якою ідентифікують себе: «Це ж ким треба бути! Тургенєва замінити Селінджером» [Кононенко : 26], «Згодом він не раз пояснював, що прізвище «Самарський» утворилося не від російського міста на Волзі. А від української річки, притоки Дніпра. А ім'я, яке його мати дала йому на честь героя російської класики, по-українськи вдало скорочувалося і ставало маскуліннішим» [Кононенко : 26] та ін.

Ще один вагомий центральний мотив роману Є. Кононенко – *мова*, чи, більш правильно сказати у множині, – *мови*. Що розуміємо під мовоцентризмом аналізованого твору? Маркерами ідентичностей образів персонажів є українська, російська, французька, англійська мови. З приводу кожного з цих засобів комунікації авторка роману залишила для читачів певну рефлексію.

Персонажі твору шукають повсякчас спільну мову у прямому і переносному значенні. З цим мотивом пов'язаний іронічний мінітекст: русистка Дуня спочатку «спробувала домовитися про спільну мову пікніка» [Кононенко : 8]. Які варіанти: англійська або російська? Утім, на цій галявині є українці та француз. Мотиви для знання тої чи іншої мови в усіх різні: русофілка Дуня свої пропозиції висловила, але є поважний ресторатор француз Тьєрі, і він платить за обід, а його оточення французькою говорить погано; Євген, крім української, звичайно ж російської, вільно володіє англійською та німецькою, якою читає Ніцше... Оповідач підсумовує: брак мовної згоди не спричинює «помітних конфліктів» [Кононенко : 11], адже подружні пари збалансовано співіснують на прекрасній рівнині («– Яка краса! – вигукує Дуня» [Кононенко : 12]).

Українська мова – це мова усього тексту. Але вона має специфічні функції для кожного з представників трьох поколінь. Батьки як покоління радянського періоду (міщани-пристосуванці, радянські кар'єристи). З цими персонажами пов'язаний і мотив мови освіти, мови спілкування в інтелігентському середовищі, мови в батьківському домі. Тещу Євгена «задовбує» українська мова, якою викладає історію її поважний чоловік. Дядько Євгена («дядько чесний без догани»), військовий, говорив російською. Матір Євгена «переконана, що в Україні немає жодної людини, яка не знала би російської мови» [Кононенко : 74]; вона з тих, хто стверджує: « – Я –

українка, яка любить російську літературу! Бо російську літературу любить увесь світ» [Кононенко : 25]. Вагалися сільські вчителі – батьки Ольги і Тетяни, – обираючи фах: «ми разом вступали, разом не добрали балів на російське відділення філологічного факультету» [Кононенко : 73]. Згодом по-різному вони сприйняли престижність філологічної освіти російською та українською: вибір того чи іншого фаху має соціальні причини, пор.: «Зоя добре вчилася в педінституті, то згодом змогла перевестися на російське відділення, а Тихонович так і доучувався на українському» [Кононенко : 74].

Діти цих батьків в умовах трансформації українського суспільства. Як вже зазначено вище, Лада не виявляла стійкої національно-культурної ідентифікації, прагнучи виїхати в Європу і вийти заміж за француза; на рівні побутових стосунків вона закидала матері її захоплення російською класикою.

Найбільше уваги щодо формування мовної ідентичності приділено центральному персонажів – Євгену. Поштовхом до трансформацій стали злам 80–90-ті рр. ХХ ст., а також інтелігентне модерне товариство молодих людей, в якому було цікаво («Чи не вперше українська стала для нього мовою спілкування, а не мовою школи, театральної вистави чи поезії, і це було класно» [Кононенко : 19]), де Євген здобув досвід закоханості: «Від тої ночі українська стала для нього мовою кохання» [Кононенко : 19]. Українськомовне товариство з висловлюваними українськими ідеями дало Євгену «ту волю до життя, яких раніше не знав» [Кононенко : 20]. Саме в оцінці Євгена українська – мова життя, кохання, спілкування, «нового народження», «цікавішого, повнішого буття, втаємниченого мовою добірного товариства», мова, якою можна говорити про ВСЕ. Пор. ще: «Українська, і саме в тому варіанті, яким говорить його товариство, це мова духовної аристократії, недосяжна для міщухів-плебеїв. Навіть якщо вони вважають себе патріотами. Хай спершу заговорять не по-київськи, а таки українською, і тоді він відповідатиме їм українською!» [Кононенко : 24].

Для Євгена спілкування з Мирославом українською, хоч і через океан, – це виконання батьківського обов'язку (пор. трансформоване «материнська мова» – «батьківська мова»).

Щодо Дуні, то вона шукає таку спільну мову, щоб нею не стала українська, бо тоді вона почуватиметься невпевнено, не зможе підтримати розмову: «Пізнання України до планів Дуні не входило» [Кононенко : 109].

Російська мова «живе» у романі Є. Кононенко «за лаштунками»: про те, що нею спілкується той чи інший персонаж і яку роль вона відігравала чи відіграє в їхньому житті, дізнаємося з оповіді автора. Мова ця представлена також у прецедентних висловлюваннях (Вот и жизнь пройдет, как прошли Азорские острова (з поезії В. Маяковського), Я Русь в тебя вкачала, как насосом! (з М. Цветаєвої), Ей рано нравились романы (з О. Пушкіна)). Ці вислови вириваються у свідомості пострадянських людей, які здобували освіту російською мовою і в яких формувалася російсько-радянська ідентичність незалежно від місця проживання у «Совковому Союзі».

Онук Мирослав зростає в мультикультурному і мультимовному середовищі. Мовне виховання майбутнього українця – Мирослава – відбувається в калейдоскопі переходів: російською – з бабусею із Пушкінської, українською – з батьком, володіє англійською та німецькою, які вивчає в школі. Хлопчик жалкує, що не знає португальської, коли приїхав з батьком на Азорські острови. Отже, дитині відкритий увесь світ.

Наприкінці твору дедалі більше натрапляємо в тексті на такі образні засоби, як макаронізми. Це чужомовні слова, окремі фрази, механічно внесені в мову в незмінному вигляді [Словник : 601], які засвідчують трансформацію мовно-культурної свідомості наших сучасників. Останній розділ має англійську назву «What a Russian Story!» (Яка російська історія! – переклад наш: М. М.). Тут професорусистка Дуня, дізнавшись особисту історію

перебування Євгена в українському селі і порівнявши її не так із Пушкіним, як з Достоевським, вигукує англійською: «What a Russian Story! It's real dostoievity!» (Яка російська історія! Це справжня достовірність! – переклад наш: М.М.). Не подає авторка українською і назву конгресу, на який запрошують Євгена. Вона звучить: «Different worlds: contact points» (Різні світи: точки дотику. – переклад наш: М. М.). Очевидно, прикінцеві одночасно і культуро-, і мовоцентричні акценти роману орієнтовані на сприйняття тексту людиною нового часу, яка не матиме труднощів з прочитанням і перекладом таких макаронізмів. Так само підсумкову функцію виконують інші прецедентні феномени, як-от: It's not from Immortality, It's from Testaments Betrayed (Це не від Безсмертя, Це від Зраджених заповітів, М. Кундера), Werde der du bist (Стань тим, ким ти є, Гете). Чому іншими мовами? Очевидно, щоб ствердити загальнолюдські цінності буття в глобалізованій спільноті.

Висновки. Отже, мотиви культуро- й мовоцентризму досить деталізовані в романі Є. Кононенко. Це робить текст «Російського сюжету» актуальним, сучасним, адже українське суспільство переживає складні трансформації, пов'язані з розширенням кордонів, за які може потрапити українець нового постколоніального часу. І якщо йому вдалося активізувати в собі національно-культурну ідентичність ще на теренах своєї батьківщини, то він не зрадить заповітам праотців і знайде себе, буде відчувати свою цілісність, «самість» у будь-якому куточку світу. Орієнтація на українське, українськість, українську мову в побуті і в професійному середовищі – це запорука пробудження від «російського сюжету» в майбутньому кожного українця, це каталізатор гармонізації індивідуальної та суспільної свідомості творчої особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авксентьева Г.А. Авторські жанрові моделі у збірці Є. Кононенко «Симбалайн». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Філологія.* 2023. № 59 Том 1. С. 127–130.
2. Андрієвська Л. «Імітація детектива, або елітарії також плачуть». *Поступ.* 2001. № 133(791). URL : http://postup.brama.com/010901/133_8_2.html
3. Волошук Л. Феміністичний дискурс прози Євгенії Кононенко. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Філологічні науки.* 2017. № 1(19). С. 62–66.
4. Габор В. Українська Франсуаза Саган. URL : <http://www.molbuk.cv.ua/archive/index.html> <http://gazeta.ua/>
5. Зборовська Н. Феміністичний триптих Євгенії Кононенко в контексті загальноукраїнської проблематики. *Слово і час.* 2005. № 6. С. 57–68.
6. Кононенко Є. Російський сюжет. Львів : «Кальварія», 2010.

7. Крупка М. Інваріанти художнього простору сучасної жіночої прози (Євгенія Кононенко). *Житомирські літературознавчі студії*. 2013. Вип.7. С. 270–282.
8. Мартич В. Творча людина у тоталітарному суспільстві (за творами «Останнє бажання» Євгенії Кононенко і «Маленький апокаліпсис» Тадеуша Конвіцького). Кваліфікаційна робота (проект) на здобуття ступеня вищої освіти “бакалавр”. Херсон, 2020. URL : http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/11468/Martich_FUPJ_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y
9. Назаренко І. В., Запорожець, О. С. Жанрова специфіка роману-екфразису (на матеріалі твору «Жертва забутого майстра» Євгенії Кононенко). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. 2019. Вип. 30(69). С. 101–106.
10. Ромас Л. М. Допокі тяжітиме над українцями фатум російського сюжету (із залученням матеріалу роману Євгенії Кононенко «Російський сюжет»). *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Журналістика*. 2023. Т. 34(73) № 1. Ч. 2. С. 71–76.
11. Словник української мови в 11 томах. Том 4. К., 1973.
12. Соловей О. Роман «Імітація» Євгенії Кононенко: бестселери для «елітаріїв». *Слово і час*. 2003. № 2. С. 58–62.
13. Стус Д. «Зрадливе місто» Євгенії Кононенко (лист-прохання до авторки та її видавця). URL: <http://www.review.kiev.ua/arcr.shtm?id=083>
14. Ульяненко О. Процес імітації. URL : <http://www.review.kiev.ua/arcr.shtm?id=014>
15. Христо В. Творчість Євгенії Кононенко в контексті сучасної української прози. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство)*. 2016. № 1(17). С. 315–318.

REFERENCES

1. Avksentieva H. A. (2023) Avtorski zhanrovi modeli u zbirtsi Ye. Kononenko «Symbalain». *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Filolohiia*. № 59. Tom 1. S. 127–130.
2. Andriievska L. (2001) «Imitatsiia detektyva, abo elitarii takozh plachut». *Postup*. № 133(791). URL : http://postup.brama.com/010901/133_8_2.html
3. Voloshuk L. (2017) Feministychnyi dyskurs prozy Yevhenii Kononenko. *Naukovyi visnyk MNU imeni V. O. Sukhomlynskoho. Filolohichni nauky*. № 1(19). S. 62–66.
4. Habor V. *Ukrainska Fransuaza Sagan*. URL : <http://www.molbuk.cv.ua /archive/ index. htmlhttp ://gazeta.ua/>
5. Zborovska N. (2005) Feministychnyi tryptykh Yevhenii Kononenko v konteksti zahalnoukrainskoi problematyky. *Slovo i chas*. № 6. S. 57–68.
6. Kononenko Ye. (2010) *Rosiiskyi siuzhet*. Lviv : «Kalvariia».
7. Krupka M. (2013) Invarianty khudozhnoho prostoru suchasnoi zhinochoi prozy (Yevheniia Kononenko). *Zhytomyrski literaturoznavchi studii*. Vyp. 7. S. 270–282.
8. Martych V. (2020) Tvorcha liudyna u totalitarnomu suspilstvi (za tvoramy «Ostannie bazhannia» Yevhenii Kononenko i «Malenkyi apokalipsys» Tadeusha Konvitskoho). Kvalifikatsiina robota (proiekt) na zdobuttia stupenia vyshchoi osvity “bakalavr”. Kherson, URL: http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/11468/Martich_FUPJ_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y
9. Nazarenko I. V., Zaporozhets, O. S. (2019) Zhanrova spetsyfika romanu-ekfrazysu (na materiali tvoruu «Zhertva zabutoho maistra» Yevhenii Kononenko). *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho*. Vyp. 30(69). S. 101–106.
10. Romas L. M. (2023) Dopoky tiazhytyme nad ukraintsiamy fatum rosiiskoho siuzhetu (iz zaluchenniam materialu romanu Yevhenii Kononenko «Rosiiskyi siuzhet»). *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriiia : Filolohiia. Zhurnalistyka*. T. 34(73) № 1 Ch. 2. S. 71–76.
11. Slovyk ukrainskoi movy v 11 tomakh. Tom 4. K., 1973.
12. Solovei O. (2003) Roman «Imitatsiia» Yevhenii Kononenko: bestselery dlia «elitariiiv». *Slovo i chas*. № 2. S. 58–62.
13. Stus D. «Zradlyve misto» Yevhenii Kononenko (lyst-prokhannia do avtorky ta yii vydavtsia). URL : <http://www.review.kiev.ua/arcr.shtm?id=083>
14. Ulianenko O. Protses imitatsii. URL : <http://www.review.kiev.ua/arcr.shtm?id=014>
15. Khrysto V. (2016) Tvorchist Yevhenii Kononenko v konteksti suchasnoi ukrainskoi prozy. *Naukovyi visnyk MNU imeni V. O. Sukhomlynskoho. Filolohichni nauky (literaturoznavstvo)*. № 1(17). S. 315–318.

M. V. MAMYCH

*Doctor of Philological Sciences, Professor,
Head of the Department of Applied Linguistics,
Odesa Law Academy National University, Odesa, Ukraine
E-mail : miroslavamiros@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-2868-3953>*

A. A. KISELOVA

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Applied Linguistics,
Odesa Law Academy National University, Odesa, Ukraine
E-mail: aakiselyova@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-0292-6723>*

**PROBLEMS OF CULTURE AND LANGUAGE IN THE NOVEL
OF E. KONONENKO “RUSSIAN PLOT”**

The article offers an analysis of the figurative system of E. Kononenko's novel "The Russian Plot" in terms of cultural and language centrism. Attention is drawn to the relevance of the work's subject matter, which is caused by the intensity of transformations in Ukrainian society; changes in the postcolonial individual linguistic and cultural consciousness of every Ukrainian. The emphasis is placed on the fact that the modern literary image is an important source of knowledge of a person, their social culture as an environment of being. The writer's work attracts the attention of readers and literary critics in the context of studying the artistic images of the characters of modern Ukrainian society. In the analysed work, the creation of such images is based on the motives of cultural and language centrism.

The study of these problems is carried out taking into account the peculiarities of intergenerational relations within one large family that has undergone numerous transformations both at the personal, individual level and at the communicative level, at the level of changes in national and cultural consciousness. The actualisation of proper nouns in the text of the story as markers of image creation of representatives of Ukrainian and other European, as well as Anglo-American cultures, is emphasised. These are names of characters, precedent names, and titles of iconic works of art that carry out an important identificational function. In addition, the role of eloquent names of characters in creating their images is marked.

Special attention is paid to the analysis of everyday and professional language practices (Ukrainian, Russian, French, German, English), which are characteristic of social life of each of the characters as representatives of a particular generation of Ukrainians.

Key words: cultural centrism, language centrism, post-colonial life, Ukrainian language, national-cultural identity, novel, E. Kononenko.